

Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar (ÁOK) Zsidó orvosi etika 2012/13/1	EMIH – Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség Budapest 1052, Károly körút 20. egyetem@zsido.com
--	---

Oberlander Báruch rabbi

Forrásanyag a zsidó jog és etika műveiből

Vallási előírások és az életmentés kötelessége

Talmud, *Jomá traktáusa 85b.*

Rabbi Simon ben Menászá az azt mondja: Meg van írva [2Mózes 31:16.]: „**És őrizzék meg Izrael gyermekei a szombatot...**”, ami azt is magában foglalja, hogy Izrael gyermekei mindent megtesznek azért, hogy mindenki megtarthassa a szombatot. Ebből következően **a Tóra azt mondja, hogy az ember megszeghet egy szombatot más valaki érdekében, hogy az még sok szombatot meg tudjon tartani.**

Rabbi Jehudá mondta Smuél nevében: Ha én közülük (az imént említett Bölcsék közül) **való lennék, azt mondtam volna, hogy** ennek az elvnek az általam alkalmazott levezetése **jobb, mint az övék.** Kifejtettem volna, hogy meg van írva [3Mózes 18:5.]: „Tartsátok meg rendeleteimet..., melyeket, ha megtesz az ember, **él általuk...**”, azaz él általuk, **és nem meghal miattuk.**

Rává mondta: Mindezek (a más Bölcsék által ajánlott levezetések) **vitathatók. A Smuél által javasolt forrás nem vitatható...** A ő általuk megjelölt forrás csak a szombatszegésnek arra az esetére elegendő, **ha biztos,** hogy egy élet veszélyben van. **Kétség esetében azonban még nem tudjuk,** hogy ekkor meg lehet-e szegni a szombatot. **A Smuél által javasolt forrás biztosan nem vitatható,** mert az még a kétséges esetre is vonatkozik.

Maimonidész, Mose ben Máimon, a Rámbám:
A Tóra alapjainak szabályai 5. fejezete

Mikor tilos és mikor kötelező az önfeláldozás

1. §. [Isten] dicső nevének megszentelését illetően Izrael egész házának szól a parancs [3Mózes 22:32.]: „Megszenteltessem Izrael fiai között.” Illetve tilos megszentésteleníteni, ahogy írva van: „És meg ne szentségtelenítsétek szent nevemet.”

Miről van szó? Ha egy bálványimádó halálnak terhe mellett arra kényszerít egy zsidót, hogy szegje meg a Tóra egyik parancsolatát, akkor a zsidónak meg kell szegnie a Tóra parancsolatát, hogy meg ne öljék, mert azt mondja a vers [3Mózes 18:5.]: „Őrizzétek meg törvényeimet és rendeleteimet, melyeket megtesz az ember, hogy éljen általuk.” [Ezek azért adtak, hogy] az ember éljen és ne haljon általuk. Ha valaki inkább meghal, mintsem áthágjon egy törvényt, az halált érdemel.

2. §. Mire vonatkoznak a fentiek? Minden micvára, kivéve a más istenek imadására, a tiltott szexuális kapcsolatokra és a gyilkosságra. Ha azonban e három bűn valamelyikére akarnak kényszeríteni valakit – Tedd meg, különben meghalsz! –, akkor az embernek inkább föl kell áldoznia az életét.

Mikor érvényesek a fentiek? Mikor a pogány a saját hasznát nézi, például arra kényszerít valakit, hogy építsen házat vagy főzzön neki szombaton, vagy ha nemi

kapcsolatra kényszerít egy férjezett nőt és hasonlók. Ha azonban kizárólag az a célja, hogy a zsidóval áthágasson egy törvényt [arra a következő szabály vonatkozik]: Ha a zsidó egyedül van, és nincs tíz másik zsidó jelen, akkor szegje meg a törvényt, és ne áldozza fel az életét. Ha azonban [a nem zsidó] arra kényszeríti, hogy tíz zsidó jelenlétében [hágja át a törvényt], akkor a zsidónak föl kell áldoznia az életét, és nem szabad engedelmessé válnia. [Ez arra az esetre is vonatkozik], ha [a nem zsidó] csupán a [Tóra] egyik parancsolatának megszegésére akarja rákényszeríteni [nem pedig a fent említett három parancsolat valamelyikére].

3. §. A fenti [különbségtételek] mind [csak olyan időre] vonatkoznak, amikor nincs [érvényben] valamilyen rendelet. Rendeletek idején azonban – mikor egy Nabukodonozor-féle vagy hozzá hasonló gonosz király jő, és rendeletet bocsát ki a zsidók ellen, hogy eltörölje hitüket vagy valamelyik micvájukat – inkább fel kell áldoznunk életünket, mintsem hogy áthágjanak bármely más micvát, akár tíz zsidó, akár csak nem zsidók jelenlétében kényszerítik őt.

Maimonidész, Mose ben Máimon, a Rámbám:

A szombat szabályai

2. fejezet: Szombatszégés életveszély esetén

„...és él általuk”

1. §. Az összes többi parancsolathoz hasonlóan, a szombat törvényeit is felfüggesztik életveszély esetén. Következésképp, az adott helység szakavatott orvosa által adott utasításoknak megfelelően minden szükséges teendőt elvégezhetünk az életveszélyben lévő beteg megmentése érdekében.

Ha kétséges, hogy valakinek az érdekében valóban meg kell-e szegni a szombat törvényeit, vagy ha egy orvos szerint meg kell szegni a szombat törvényeit, egy másik orvos pedig ezt nem tartja szükségesnek, akkor meg kell szegni a szombat törvényeit, mert a szombat törvényeit még esetleges életveszélyben is fel kell függeszteni.

2. §. Ha az orvosok egy szombati napon előírják, hogy valakit nyolc napig kezelni kell. Ilyenkor nem mondjuk, hogy meg kell várni az estét, hogy az illető érdekében ne kelljen két szombatot megszegni, hanem azonnal, még szombaton meg kell kezdeni a kezelést, még ha a beteg érdekében száz szombatot kell is megszegni. Amíg valaki életveszélyes állapotban van – vagy egyáltalán fölmerül az életveszély lehetősége – és kezelésre van szüksége, a szombatot meg kell szegni az érdekében. Lámpást lehet gyújtani, illetve el lehet oltani az érdekében. Állatokat le lehet vágni az érdekében, sütni-főzni lehet az érdekében, vizet lehet melegíteni neki, akár ivás, akár fürdés céljára.

Az általános elv az, hogy az életveszélyes állapotban lévő beteg szükségleteit illetően a szombat hétköznapnak tekintendő.

3. §. Ilyen kezelést nem nyújthat se nemzsidó, se gyermek, se szolga, se nő, nehogy komolytalannak tekinthessék a szombatot, hanem Izrael vezetőinek és a bölcseknek kell nyújtaniuk.

Az életveszélyben lévő beteg érdekében nem szabad habozni, hogy áthágjuk-e a szombat törvényeit, ahogyan az írva van [3Mózes 18:5.]: „Melyeket, ha megtesz az ember, és él általuk” – és nem azért teszi meg, hogy meghaljon általuk.

Ez arra tanít minket, hogy a Tóra törvényei nem kegyetlenséget vagy felesleges szigorúságot hoznak a világra, hanem könyörületet, kedvességet és békét. Ami pedig azokat a hitetleneket illeti [mint például a *karaiták* és a *cedukok*, akik nem fogadják el a Bölcsek Tóra-értelmezését], akik azt mondják, hogy az ilyen kezelés szombatszégésnek számít és ezért tilos, azokra vonatkoztathatjuk a verset [Jechezkél 20:25.]: „[Büntetésül] Adtam nekik törvényeket, amelyek nem jók, és rendeleteket, amelyek által nem élnek”...

A nem halálos beteg kezelése szombaton

9. §. Amikor betegnek főznek szombaton, és a beteg meghagy belőle valamit, egészséges ember nem eheti meg a maradékot, nehogy emiatt többet főzzenek.

Ha azonban egy beteg részére állatot vágnak szombaton, akkor az egészséges személy vehet magának az állat nyers húsából, mivel ebben az esetben nem áll fenn a veszélye, hogy az egészséges ember érdekében gyarapítják a munkát. Ugyanez érvényes más hasonló helyzetekre.

10. §. Ha a beteg nincs életveszélyben, minden szükségletéről egy nemzsidónak kell gondoskodnia.

Miről is van szó? Megkérhetünk egy nemzsidót, hogy végezze el a beteg érdekében a tiltott munkákat, és a nemzsidó ezeket elvégzi. Ez magába foglalja a főzést, sütést, orvosság hozását egyik birtokról a másikra, és hasonlókat. Hasonlóképpen kezelhető az ember a szemét szombaton nemzsidóval, noha életveszélyről nincs szó.

Továbbá: ha a beteg olyan ápolást kíván, amely nem foglal magába tiltott munkákat, akkor akár zsidók is kezelhetik. Ennek okáért szabad, például az állkapcsot a helyére tenni, fölemelhető a szív körüli porc, helyükre illeszthetők az eltörött csontok, és minden ilyen természetű cselekedet végrehajtható.

Vajúdó nő szombaton

11. §. Amikor egy nő vajúdáskor leguggol, hogy szüljön, olyankor az élete veszélyben lévőnek tekintendő, és a szombat törvényei megszeghetők az érdekében. Bábát lehet hívni messziről, és a köldökszinórt el lehet vágni, és el lehet kötni.

Ha az asszonynak fényre van szüksége, amikor a vajúdás fájdalmai miatt kiabál, gyertya gyújtható neki. Ez még akkor is megengedett, ha az asszony vak, mert a fénynek akkor is megnyugtató hatása van, ha nem lát.

Ha olajra vagy hasonlóra van szüksége, lehet hozni neki. Ha lehetséges, a tárgyakat a szokásostól eltérő módon kell hozni, például egy barátnője hozhatja a hajába kötve. Ha ez nem lehetséges, akkor lehet a szokásos módon is hozni...

Szakadék és természeti katasztrófa

16. §. Szombaton végre kell hajtani minden életmentéshez szükséges tevékenységet, és ezekhez nem kell bírósági engedélyt kérni. Minél buzgóbb ebben a tekintetben valaki, annál nagyobb dicséretre méltó.

Miről is van szó? Ha valaki látja, hogy egy gyermek a tengerbe esett, kötelessége hálót dobni utána és kihalászni őt onnan, noha ezáltal halakat is fog fogni. Ha valaki hallja, hogy egy gyermek a tengerbe esett, és hálót dob utána, hogy kihalássa, de csak hallal vonja föl, akkor is mentes mindennemű felelősség alól. Ha halat akart fogni, de a hallal együtt a gyereket is kihalássa, nem felelős. Mivel a gyermeket a hallal együtt emelte ki, még akkor sem vonható felelősségre, ha nem hallotta, hogy a gyerek a vízbe esett.

17. §. Ha egy gyermek verembe esik, akkor a kiemelése érdekében el lehet távolítani egy földkoloncot, noha ezáltal az illető lépcsőfokot hoz létre. Ha egy gyerekre rázárják az ajtót, a gyerek kihozása érdekében még akkor is be lehet törni, ha ezáltal az illető az ajtót ezzel darabokra törri, ami munkavégzés, nehogy a gyermek megijedjen és meghaljon.

Ha tűz üt ki, és valaki az épületben tartózkodik, és félő, hogy elemésztik a lángok, a megmentése érdekében még akkor is el lehet oltani a tüzet, ha ennek érdekében utat kell törni. Az elsőként cselekvő dicséretre méltó, és semmilyen olyan esetben nem kell bírósági engedélyt kérni, ha valaki élete veszélyben forog.

18. §. Ha lavina zúdult le, és kétséges, hogy maga alá temetett-e valakit, vagy sem, a romokat el lehet lapátolni. Ha a romok alatt talált ember él, de a lehullott törmelék annyira

összezúzta, hogy lehetetlen hogy valaha is felépüljön, akkor a törmelék eltávolítható, és az illető kivehető, hogy éljen, ameddig él.

19. §. Ha a törmelék eltávolítása közben eléri a betemetett ember orrát, és látják, hogy nem lélegzik, akkor ott kell hagyni, mivel már meghalt.

Abból, hogy a romok felső szintjén találtak meghaltak, nem szabad arra következtetni, hogy a lejjebb lévőek is halottak, hanem mindenkiről el kell távolítani a törmeléket, mert a romhullás esetén lehetséges, hogy a felső szinten lévőek meghalnak, de a lejjebb lévőek életben maradtak...

Hadviselés szombaton

23. §. Amikor nemzsidók ostromolnak zsidó városokat. Ha az ostromlók célja anyagi nyereség, a szombat tilalmait nem szabad megszegni miattuk, és nem viselhetünk hadat a támadók ellen.

Ha azonban a város a határ mentén fekszik, az esetben még akkor is fegyvert kell fognunk, és hadba kell szállnunk ellenük, ha szénát vagy szalmát követelnek.

Bármely helyre érvényes, ha nemzsidók zsidók életére törnek, vagy ha háborút hirdetnek, illetve egy várost ostromolnak, és nem jelölik meg konkrétan a céljukat, fegyvert kell fognunk ellenük, és meg kell szegni miattuk a szombat törvényét. A zsidó nép minden tagja számára kötelesség, hogy aki tud, még akkor is jöjjön támogatásukra, segítsen ostromlott testvéreinek, és mentse őket a nemzsidóktól, ha szombat van. Ilyenkor nem szabad szombat estig várni.

Miután megmentették testvéreiket, fegyvereiket is hazavihetik szombaton, hogy emiatt ne keletkezzen később veszélyes helyzet.

24. §. Hasonlóképpen, ha egy hajó süllyed a tengeren, vagy egy várost egy ostrom vagy egy megáradt folyó vesz körül, micva szombaton odamenni, és mindent elkövetni az emberek megmentése érdekében.

Még ha csak egyetlen embert üldöz is nemzsidó, kígyó vagy medve gyilkos szándékkal, akkor is micva megmenteni az illetőt, még ha emiatt több, szombaton tiltott munkát kell is végezni. Még fegyvert is szabad kovácsolni a megmentése érdekében. Hasonlóképpen fel kell kiáltanunk az Örökkévalóhoz a nevükben, esdeklő imát kell mondanunk, és meg kell szólaltatnunk a harsonákat, hogy segítséget hívjunk neki.

Dögvész miatt azonban nem szabad az Örökkévalóhoz kiáltanunk és könyörgő imát mondanunk szombaton.

25. §. Nemzsidó városok ostromát legalább három nappal szombat előtt kell megkezdeni. Bármely napon viselhetünk hadat ellenük, még szombaton is, míg meg nem hódítjuk a várost, és ez még abban az esetben is érvényes, ha a háború önkéntes jellegű. A szóbeli hagyomány a „...míg el nem esik” vers [5Mózes 20:20.] tanítását úgy értelmezi, hogy még szombaton is kell [hadakozni].

Nyilvánvaló, hogy a fentiek olyan háborúra is vonatkoznak, amelyet kénytelenek vagyunk megvívni. Józsué is szombaton hódította meg Jerikót.